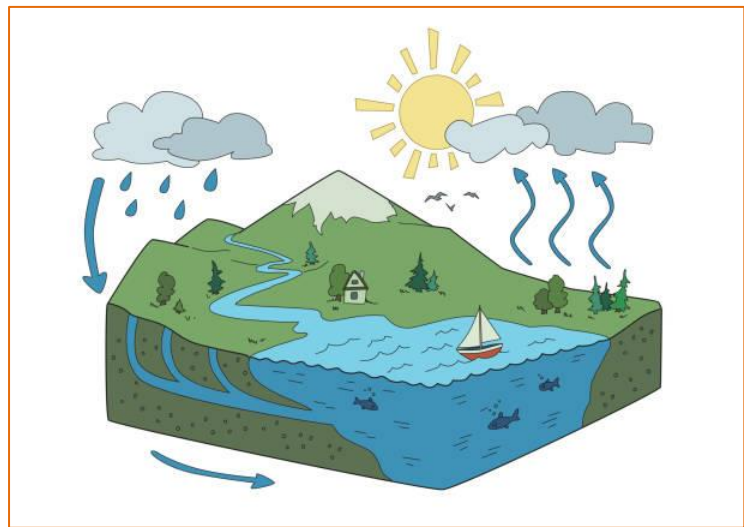

Моја околина, природа и друштво

СТАНДАРДИ УЧЕНИЧКИХ ПОСТИГНУЋА ЗА
МОЈУ ОКОЛИНУ, ПРИРОДУ И ДРУШТВО

**СТАНДАРДИ УЧЕНИЧКИХ ПОСТИГНУЋА
МОЈА ОКОЛИНА, ПРИРОДА И ДРУШТВО**
(Природне науке – подучје Биологија)
КРАЈ ТРЕЋЕГ РАЗРЕДА

**1. ОБЛАСТ: ЗЕМЉА, ЖИВОТНИ ПРОСТОР: СТРУКТУРНА И ФУНКЦИОНАЛНА ПОВЕЗАНОСТ
ЖИВЕ И НЕЖИВЕ ПРИРОДЕ (ЕКОЛОГИЈА, ОДРЖИВИ РАЗВОЈ)**

**1. Компонента: Повезаност Земљине структуре и животне средине (биотоп) с биолошком
разноликошћу (биоценоза)**

Исходи учења:

1. Објашњава обиљежја живог и неживог.
2. Упоређује сличности и разлике живе и неживе природе.
3. Разврстава по категоријама представнике живе природе.
4. Аргументује услове за настанак и развој живота на Земљи.

ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
Ученик:		
<p>1.а. Наводи заједничке карактеристике живих бића (нпр. рађање, раст, размножавање, храњење, умирање, реакција на подражај и прилагођавање).</p> <p>1.б. Набраја обиљежја неживе природе.</p> <p>1.в. Препознаје примјере неживог које је некад било живо.</p>	<p>1.а. Издваја заједничке особине живих бића на основу графичког приказа, схеме.</p> <p>1.б. Разврстава природу на живу и неживу користећи графички приказ, текст.</p>	<p>1.а. Наводи примјере утицаја живих бића на неживу природу.</p> <p>1.б. Објашњава важност неживе природе (Сунце, вода, ваздух, тло) као услова за живот живих бића.</p>
	<p>2.а. Упоређује живу и неживу природу на основу спољашњих обиљежја.</p>	<p>2.а. Објашњава повезаност живих бића и неживе природе на основу слике, текста.</p>
<p>3.а. Наводи особине биљке (облик и величина листа; боја цвијета; изглед стабла; облик, величина и боја плода).</p> <p>3.б. Набраја биљке које узгајају људи.</p> <p>3.в. Препознаје љековите биљке (жалфија, лаванда, смиље и коприва).</p> <p>3.г. Идентификује обиљежја животиња (инсекти, рибе, птице).</p>	<p>3.а. Разврстава биљке у групе на основу спољног изгледа.</p> <p>3.б. Разврстава животиње у групе према критеријуму: изглед, узгој, начин исхране и кретање.</p> <p>3.в. Разврстава птице на: станарице, пјевачице, селице и грабљивице.</p> <p>3.г. Групише воће и поврће на основу особина (боја, укус, мирис).</p>	<p>3.а. Примјењује вишеструке критеријуме у разврставању биљака/животиња.</p> <p>3.б. Одреди о којој групи животиња се ради помоћу текстуалног описа.</p>

3.д. Именује домаће и дивље животиње, кућне љубимце, перад те њихову младунчад.	3.д. Разврстава биљке из текста на воће, поврће и житарице.	
3.ђ. Набраја представнике птица: станарице, пјевачице, селице и грабљивице.	3.ђ. Наводи корист домаћих животиња за човјека.	
3.е. Именује животиње: биљоједе, месождере и сваштоједе.		

2. Компонента: Структурне и функционалне особине живе и неживе природе

Исходи учења:

1. Објашњава утицај простора и просторних фактора на организам (свјетлост, топлота, клима...).
2. Објашњава структурну и функционалну повезаност организама и средине.
3. Повезује рецентни биодиверзитет на Земљи с геоморфологијом, климом, историјским промјенама и еволуцијом.
4. Анализира ток еволуционих процеса у промјењивим животним условима Земље.
5. Објашњава функционалне промјене у животној заједници.

ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
Ученик:		
<p>1.а. Дефинише појам станиште.</p> <p>1.б. Препознаје особине станишта (парк, ливада, шума и вода) на задатим визуелним приказима.</p> <p>1.в. Идентификује биљке и животиње одређених станишта.</p>	<p>1.а. Разврстава биљке и животиње према станишту.</p> <p>1.б. Идентификује прилагођавање организма условима живота у станишту.</p> <p>1.в. Разликује станишта према условима живота и организмима у њима.</p>	<p>1.а. Објашњава везу живих бића и станишта (нпр. шаран-језеро, пастрмка-ријека).</p> <p>1.б. Повезује животну форму са условима животне средине (нпр. риба и вода).</p>
<p>2.а. Дефинише појам животне заједнице.</p> <p>2.б. Наводи организме животне заједнице.</p> <p>2.в. Препознаје да однос биљака и животиња на слици представља ланац исхране.</p>	<p>2.а. Утврђује разноврсност организама у животној заједници.</p> <p>2.б. Наводи односе између организама у животној заједници (предатор – плијен).</p> <p>2.в. Поређа карике у ланцу исхране користећи слике и текст.</p>	<p>2.а. Објашњава ланац исхране на основу дате графичке презентације.</p> <p>2.б. Формира ланац исхране за биљке и животиње познатих животних заједница.</p> <p>2.в. Упоредује ланце исхране.</p> <p>2.г. Наводи промјене које настају у одређеној животној заједници нестанком једне врсте.</p>

<p>3.a. Идентификује промјене на биљкама и животињама користећи графички приказ.</p> <p>3.б. Препознаје карактеристике годишњих доба на основу текста/графичке презентације.</p> <p>3.в. Идентификује промјене на биљкама и животињама у одређено годишње доба користећи визуелне приказе.</p>	<p>3.a Наводи примјере промјена на биљкама и животињама.</p> <p>3.б. Упоредује промјене на биљкама и животињама током годишњих доба користећи графичке приказе.</p> <p>3.в. Наводи активности биљака и животиња током годишњих доба.</p> <p>3.г. Препознаје активности биљака и животиња условљене смјеном дана и ноћи.</p>	<p>3.a. Приказује промјене на биљкама и животињама користећи схему.</p> <p>3.б. Повезује утицај временских промјена са промјенама на биљкама у одређено годишње доба (нпр. опадање лишћа).</p> <p>3.в. Доводи у везу утицај временских промјена са активностима животиња у одређеном годишњем добу (нпр. зимски сан, мировање).</p>
--	---	---

3. Компонента: Структурна и функционална повезаност живе и неживе природе у функцији одрживог развоја

Исходи учења:

1. Утврђује узроке поремећаја живе и неживе природе и важност очувања њихових односа у геобиосфери.
2. Аргументује важност очувања природе ради одрживости биодиверзитета.
3. Анализира антропогени утицај на геобиосферу.
4. Предлаже мјере заштите и унапређења животне средине.
5. Утврђује важност обновљивих извора енергије за одрживи развој.

ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
Ученик:		
1.a. Препознаје поремећаје у природи.	1.a. Разликује поремећаје у природи настале дјеловањем човјека или дјеловањем природе.	1.a. Објашњава промјене у природи настале под утицајем човјека (нпр. поплаве, пожари, клизишта).
2.a. Препознаје разноврсност биљних и животињских врста с циљем очувања живота.	2.a. Објашњава улогу биљних и животињских врста у животној заједници.	2.a. Предвиђа промјене које настају у одређеној животној заједници нестанком једне врсте.
3.a. Препознаје позитиван и негативан утицај човјека на природу.	3.a. Описује поступке човјека који угрожавају складност живе и неживе природе.	3.a. Објашњава посљедице човјекових поступака који угрожавају складност живе и неживе природе.
4.a. Дефинише појам животне средине као окружења за живот.	4.a. Разликује прихватљив и неприхватљив однос човјека према животној средини. 4.б. Наводи поступке човјека који доприносе заштити животне средине.	4.a. Предлаже поступке човјека којима помаже очувању животне средине.

5.a. Идентификује обновљиве изворе енергије	5.a. Издваја предности и недостатке обновљивих извора енергије.	5.a. Повезује коришћење обновљивих извора енергије са одрживим развојем.
<p>4. Компонента: Поступање с резултатима добијеним из различитих извора о повезаности Земљине структуре и животне средине (биотоп) с биодиверзитетом (биоценоза)</p> <p>Исходи учења:</p> <ol style="list-style-type: none"> Интерпретира и вреднује резултате из различитих извора о повезаности Земљине структуре и животне средине с биодиверзитетом служећи се стручном терминологијом. Интерпретира и вреднује резултате из различитих извора о структурним и функционалним својствима живе и неживе природе служећи се стручном терминологијом. Интерпретира и вреднује резултате из различитих извора о структурним и функционалним својствима живе и неживе природе у функцији одрживог развоја служећи се стручном терминологијом. Изводи практичне радове служећи се мјерним и оптичким инструментима (микроскоп, лупа) и лабораторијском опремом за стицање информација и представа о структурним и функционалним својствима живе и неживе природе. 		
ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
Ученик:		
1.a. Прикупља информације из различитих извора о живој и неживој природи.	1.a. Организује прикупљене информације о живој и неживој природи користећи хијерархијски организер.	1.a. Изводи закључке о повезаности живе и неживе природе. 1.б. Представља прикупљене и организоване информације и закључке излагањем.
2.a. Прикупља информације из различитих извора о биљкама, животињама и особинама станишта из непосредног окружења.	2.a. Организује прикупљене информације о биљкама, животињама и особинама станишта из непосредног окружења користећи мапу ума.	2.a. Изводи закључак о повезаности биљака и животиња и услова за живот станишта. 2.б. Представља прикупљене и организоване информације и закључке користећи графичке презентације.
3.a. Прикупља информације из различитих извора о позитивном и негативном утицају човјека на природу (непосредно окружење).	3.a. Организује прикупљене информације о позитивном и негативном утицају човјека на природу, користећи Т табелу.	3.a. Објашњава поступке који угрожавају склад живе и неживе природе. 3.б. Представља прикупљене и организоване информације и закључке излагањем.

4.а. Биљежи промјене у развојном циклусу биљке из сјеменке, користећи табелу, цртеж, текст (датум, цртеж, реченица).	4.а. Биљежи резултате праћења промјена на дијеловима биљака схемом. 4.б. Креира календар природе.	4.а. Аргументује о условима који су потребни за живот биљке. 4.б. Изводи закључке о промјенама у природи током годишњих доба користећи календар природе.
--	--	---

2. ОБЛАСТ: ПОВЕЗАНОСТ СТРУКТУРА И ФУНКЦИЈА ЖИВИХ БИЋА

1. Компонента: Морфологија, анатомија и цитологија живих бића

Исходи учења:

1. Описује организацију и нивое организације грађе живих бића (микроорганизми, гљиве, биљке и животиње).
2. Повезује грађу и функцију ћелије.
3. Упоредује различите типове ћелијских диоба, специјализацију и диференцијацију ћелије.
4. Објашњава хомеостазу.

ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
Ученик:		
1.а. Именује дијелове тијела биљке/животиње. 1.б. Набраја чула животиња: вид, слух, укус, додир, мирис.	1.а. Идентификује дијелове тијела биљке/животиње на основу графичког приказа. 1.б. Исказује улогу биљних органа и дијелова тијела животиња. 1.в. Препознаје улогу чула животиња одабиром тачног одговора.	1.а. Анализира функционалну повезаност различитих дијелова тијела биљке/животиње користећи визуелне приказе/текст. 1.б. Објашњава о важности чула за живот животиња користећи текст.
<p>За 2. Компоненту не постоје дефинисани индикатори у ЗЈНПП* јер исходи нису прилагодљиви узрасту ученика трећег разреда.</p>		

* Заједничка језгра наставних планова и програма за природне науке дефинисана на исходима учења, Агенција за предшколско, основно и средње образовање, 2014., Мостар

3. Компонента: Ставови у складу с природним и друштвеним законитостима**Исходи учења:**

1. Прихвата право живих бића на живот.
2. Уважава друге и другачије.
3. Интерпретира и вреднује биолошку разноврсност.

ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
Ученик:		
1.а. Наводи примјере човјекових поступака према биљкама и животињама с циљем њихове заштите.	1.а. Идентификује важност биљака и животиња за човјека.	1.а. Предвиђа посљедице негативних човјекових поступака према биљкама и животињама.
2.а. Идентификује разлике између организама исте врсте.	2.а. Показује уважавање индивидуалних разлика између организама исте врсте.	2.а. Аргументује зашто је важно уважавати индивидуалне разлике између организама исте врсте.
3.а. Наводи примјере разноврсности биљака и животиња у животној заједници непосредног окружења.	3.а. Издваја поступке човјека у очувању разноврсности биљака и животиња у животној средини непосредног окружења.	3.а. Предлаже активности очувања разноврсности биљака и животиња у животној средини непосредног окружења.

4. Компонента: Поступање с резултатима добијеним из различитих извора о повезаности структура и функција живих бића**Исходи учења:**

1. Интерпретира и вреднује резултате из различитих извора о морфологији и анатомији живих бића служећи се стручном терминологијом.
2. Интерпретира и вреднује резултате из различитих извора о грађи и функцији ћелија, ћелијским диобама и диференцијацијама ћелија.
3. Интерпретира и вреднује резултате из различитих извора о генетици и еволуцији служећи се стручном терминологијом.
4. Изводи практичне радове служећи се мјерним и оптичким инструментима (микроскоп, лупа) и лабораторијском опремом за стицање информација и представа о структурама, функцијама и цитологији живих бића.

ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
Ученик:		
1.а. Прикупља информације из различитих извора о дијеловима тијела биљака/животиња и о њиховој улози.	1.а. Организује прикупљене информације о дијеловима тијела биљака/животиња и о њиховој улози користећи мапе ума.	1.а. Изводи закључке о функционалној повезаности различитих дијелова тијела биљке/животиње. 1.б. Представља организоване информације и закључке презентацијама.

Стандарди за исход 4, дефинисани у Области 1, Компоненти 4, Исход учења 4.

3. ОБЛАСТ: СТРУКТУРА И ФИЗИОЛОГИЈА ОРГАНИЗАМА, ТРАНСФОРМАЦИЈА МАТЕРИЈЕ И ЕНЕРГИЈЕ

1. Компонента: Структура и трансформација енергије у организмима

Исходи учења:

1. Објашњава структуру и физичко-хемијска својства у организму.
2. Објашњава физичке и хемијске промјене материје и енергије у организму.
3. Објашњава и повезује функцију органа и органских система у функцији енергетских трансформација.

ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
Ученик:		
1.а. Препознаје састојке (материје) живе и неживе природе.	1.а. Идентификује исте састојке (материје) живе и неживе природе користећи визуелне приказе.	1.а. Објашњава да живи у себи има елементе неживог користећи визуелне приказе/текст.
2.а. Наводи физичке особине воде. 2.б. Именује агрегатна стања воде.	2.а. Издваја примјере воде као растварача у свакодневном животу. 2.б. Наводи примјере промјене агрегатних стања воде у свакодневном животу.	2.а. Повезује промјене агрегатног стања воде са промјеном температуре.

2. Компонента: Промјена материје и трансформација енергије у живој природи

Исходи учења:

1. Дефинише фотосинтезу као најважнији енергетски систем за одржавање живог.
2. Разликује и упоређује промјене материје и трансформацију енергије у организмима између фотосинтезе, ферментације и аеробнога дисања.

ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
Ученик:		
1.а. Наводи дијелове биљке који се користе у производњи хране.	1.а. Препознаје услове за производњу хране у зеленом листу користећи визуелне приказе/схеме. 1.б. Исказује да биљке саме себи производе храну, а да животиње троше храну.	1.а. Објашњава о важности биљке за одржавање живота на Земљи користећи визуелне приказе/текст.

3. Компонента: Жива бића као природни ресурси за одрживи развој

Исходи учења:

1. Анализира рационално коришћење природних енергетских ресурса у складу са очувањем природе и животне средине.
2. Објашњава трансформацију енергије са аспекта биотехнологије.
3. Анализира обновљиве изворе енергије на Земљи.

ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
Ученик:		
1.а. Идентификује да је енергија потребна за раст и развој живих бића и њихове активности.	1.а. Наводи организме као природне енергетске ресурсе на простору ужег завичаја.	1.а. Предлаже начине очувања организама као природних енергетских ресурса.

4. Компонента: Поступање с резултатима добијеним из различитих извора о повезаности структура и функција живих бића

Исходи учења:

1. Интерпретира и вреднује резултате из различитих извора о структури и трансформацији енергије у организмима служећи се стручном терминологијом.
2. Интерпретира и вреднује резултате из различитих извора о промјени материје и трансформацији енергије у живој природи служећи се стручном терминологијом.
3. Интерпретира и вреднује резултате из различитих извора о живим бићима као природним ресурсима за одрживи развој служећи се стручном терминологијом.
4. Изводи практичне радове служећи се мјерним и оптичким инструментима (микроскоп, лупа) и лабораторијском опремом за стицање информација и представа о структури и промјени материје и енергије у живој природи.

ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
Ученик:		
3.а. Прикупља информације из различитих извора о живим бићима као природним енергетским ресурсима.	3.а. Организује прикупљене информације о живим бићима као природним енергетским ресурсима.	3.а. Представља организоване информације о живим бићима као природним енергетским ресурсима користећи различите медије.
4.а. Биљежи податке о промјени агрегатних стања воде на основу демонстрације.	4.а. Изводи експеримент којим испитује како промјена агрегатног стања воде зависи од температуре (нпр. топљење леда у посуди са водом, хладна вода, топлија вода). 4.б. Изводи експеримент отапања различитих материја у води.	4.а. Изводи закључак о повезаности промјене агрегатног стања воде и промјене температуре. 4.б. Изводи експеримент којим практично мјери и упоређује вријеме отапања различитих материја у води.

4. ОБЛАСТ: ЧОВЈЕК, БИОЛОШКО И ДРУШТВЕНО БИЋЕ

1. Компонента: **Анатомија и физиологија човјека**

Исходи учења:

1. Описује организацију грађе људског организма.
2. Објашњава и повезује функцију органа и система органа.
3. Објашњава хомеостазу.

ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
Ученик:		
1.а. Идентификује дијелове тијела човјека помоћу графичке презентације. 1.б. Разликује дијелове човјековог тијела.	1.а. Упоредије тијела људи према спољном изгледу. 1.б. Проналази сличности и разлике у изгледу тијела: очи, уши, коса како би означио припадност породици (сличности с прецима).	1.а. Образлаже промјене у изгледу тијела човјека настале током живота (нпр. висина тијела, маса, старост) користећи информације приказане табелама и графиконима.
2.а. Одређује положај и описује облик унутрашњих органа: мозак, срце, плућа, желудац, бубрези и цријева на моделу човјека. 2.б. Набраја чула: вид, мирис, укус, слух и додир.	2.а. Описује улогу унутрашњих органа човјека користећи визуелни приказ/текст. 2.б. Разликује чула на основу пријема информација из околине (нпр. чуло слуха - звук). 2.в. Исказује особине предмета и појава у природи користећи се чулима.	2.а. Анализира функционалну повезаност различитих унутрашњих органа човјека користећи визуелне приказе/текст. 2.б. Образлаже важност чула за живот човјека користећи визуелни приказ/текст.

За 2. Компоненту не постоје дефинисани индикатори у ЗЈНП јер исходи нису прилагодљиви узрасту ученика трећег разреда

3. Компонента: **Здраве животне навике и функционисање човјека у складу са природним и друштвеним законитостима.**

Исходи учења:

1. Прихвата ставове који доприносе властитом здрављу.
2. Прихвата ставове који доприносе полности и хуманизацији односа између полова.

ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
Ученик:		
1.а. Наводи на који начин се одржава лична хигијена. 1.б. Разврстава прибор и средства за личну хигијену. 1.в. Објашњава важност коришћења личног прибора за хигијену тијела.	1.а. Примјењује правила у одржавању личне хигијене. 1.б. Користи поступке који доприносе одржавању здравља чула. 1.в. Израђује „тањир здраве исхране“ (за један оброк).	1.а. Повезује важност редовног одржавања личне хигијене и заштиту властитог здравља. 1.б. Аргументује важност заштите чула.

<p>1.г. Набраја начине заштите чула (нпр. користи заштиту од штетног утицаја сунчеве свјетлости, топлоте, утицаја хладноће).</p> <p>1.д. Изабира храну која је важна за правилан раст и развој користећи сликовну пирамиду исхране.</p> <p>1.ђ. Издваја примјере активности које доприносе одмарању тијела човјека.</p> <p>1.е. Исказује значење активности које доприносе очувању здравља човјека (нпр. уравнотежена исхрана, редовно вјежбање, довољно сна, заштита од UV зрачења).</p> <p>1.ж. Препознаје знакове замора тијела (убрзано дисање, лупање срца, знојење).</p>	<p>1.г. Изводи вјежбе које служе за одржавање кондиције, јачања тијела и одржавања кондиције.</p> <p>1.д. Извршава активности које доприносе очувању здравља човјека.</p> <p>1.ђ. Наводи активности које треба предузети код замора тијела човјека.</p>	<p>1.в. Повезује важност правилне и редовне исхране са здрављем човјека.</p> <p>1.г. Доводи у везу правилан распоред дневних активности и здравља човјека.</p> <p>1.д. Анализира важност примјене активности које доприносе очувању здравља човјека.</p> <p>1.ђ. Предлаже активности које треба предузети када препозна знакове замора код других.</p>
--	---	--

4. Компонента: Поступање с резултатима добијеним из различитих извора о морфологији, анатомији и физиологији; генетици и еволуцији; здрављу и очувању здравља човјека

Исходи учења:

1. Интерпретира и вреднује резултате из различитих извора о анатомији и физиологији човјека служећи се стручном терминологијом.
2. Интерпретира и вреднује резултате из различитих извора о генетици и еволуцији човјека служећи се стручном терминологијом.
3. Интерпретира и вреднује резултате из различитих извора о здрављу и очувању здравља човјека служећи се стручном терминологијом.
4. Изводи практичне радове служећи се мјерним и оптичким инструментима (микроскоп, лупа) и лабораторијском опремом (прибор за дисекцију, ИКТ) за стицање информација о морфологији, анатомији и физиологији; генетици и еволуцији те здрављу и очувању здравља човјека уважавајући етику лабораторијског рада са живим бићима.

ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
Ученик:		
1.а. Прикупља информације из различитих извора о дијеловима тијела и унутрашњим органима човјека.	1.а. Организује прикупљене информације о дијеловима тијела и унутрашњим органима човјека користећи схематске приказе.	1.а. Изводи закључке о функционалној повезаности различитих унутрашњих органа човјека. 1.б. Представља организоване информације и закључке користећи графичке презентације.
3.а. Прикупља информације из различитих извора о очувању човјековог здравља.	3.а. Организује прикупљене информације о очувању здравља човјека користећи организере информација (нпр. мапа ума, хијерархијски организер, Т табела).	3.а. Изводи закључке о повезаности начина живота и човјековог здравља. 3.б. Представља организоване информације и закључке користећи различите медије.
4.а. Изводи мјерења на човјеку служећи се мјерним инструментима: (нпр. вага).	4.а. Биљежи и упоређује резултате мјерења користећи табеле и графиконе.	4.а. Анализира сличности и разлике између људи на основу мјерења, користећи табеле, графиконе.

**СТАНДАРДИ УЧЕНИЧКИХ ПОСТИГНУЋА
МОЈА ОКОЛИНА, ПРИРОДА И ДРУШТВО**
(Природне науке – подучје Географија)
КРАЈ ТРЕЋЕГ РАЗРЕДА

1. ОБЛАСТ: ЗЕМЉА У СВЕМИРУ КАО ПРОСТОР ЖИВЉЕЊА

1. Компонента: Природни процеси и појаве

Исходи учења:

1. Анализира природне процесе и појаве и њихово међусобно дјеловање користећи се географском терминологијом.
2. Објашњава природне појаве помоћу експеримената.
3. Сналази се у простору и времену користећи картографска помагала и савремена средства за оријентацију.
4. Објашњава повезаност физичких, хемијских и биолошких промјена у географској средини.

ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
Ученик:		
<p>1.а. Препознаје да се Земљина површина састоји од рељефа, воде и да је окружена ваздухом.</p> <p>1.б. Препознаје Сунце као природни извор топлоте и свјетлости.</p> <p>1.в. Препознаје природне појаве у непосредном окружењу.</p> <p>1.г. Наводи промјене у ваздуху (температура ваздуха, вјетар, падавине, облачност).</p> <p>1.д. Показује основне елементе рељефа (удубљења, узвишења и равнице) у простору непосредног окружења</p> <p>1.ђ. Индефитификује разлику између потока, ријеке, језера и мора.</p> <p>1.е. Наводи елементе водотока (извор, ток, ушће, лијева и десна обала).</p>	<p>1.а. Описује природне појаве и процесе.</p> <p>1.б. Набраја карактеристике вјетрова у непосредном окружењу.</p> <p>1.в. Наводи врсте вјетрова.</p> <p>1.г. Описује изглед терена наводећи облике рељефа.</p> <p>1.д. Препознаје да вода тече са узвишења према низијама.</p> <p>1.ђ. Разликује текуће и стајаће воде на визуелним приказима.</p> <p>1.е. Објашњава елементе водотока.</p>	<p>1.а. Објашњава узроке настанка природних појава и процеса у непосредном окружењу.</p> <p>1.б. Закључује да се неке природне појаве и процеси дешавају у циклусима те да се разликују по трајању.</p> <p>1.в. Назначава различите рељефне облике у природи.</p> <p>1.г. Упоредује изгледе рељефних облика (терена).</p>

<p>2.a. Идентификује природне појаве и процесе (рељеф, киша, снијег, град, слана, магла, вјетар, суша, поплава, дан, ноћ, годишња доба, рељеф) посматрањем непосредног окружења, (визуелни прикази и информационо комуникационих технологија/ИКТ).</p>	<p>2.a. Наводи примјере природних појава и процеса у непосредном окружењу (нпр. киша и магла на прозору) те користећи визуелне приказе (слика, фотографија).</p> <p>2.б. Користи термометар и вјетроказ за праћење температуре ваздуха и вјетра.</p>	<p>2.a. Објашњава природне појаве и процесе на примјерима непосредног окружења (нпр. рељеф, киша и магла на прозору), користећи визуелне приказе (слика, фотографија...).</p>
--	--	---

Стандарди су дефинисани у Области 1, Компоненти 3 – подручје биологија

<p>4.a. Описује процес кружења воде у природи користећи слику, схему.</p>	<p>4.a. Идентификује услове за кружење воде у природи и промјену агрегатних стања воде уз помоћ текста и слике.</p>	<p>4.a. Повезује кружење воде у природи са временским промјенама и природним појавама.</p> <p>4.б. Тумачи промјене агрегатних стања воде на примјерима из свакодневног живота (нпр. временске појаве: стварање облака и росе, испаравање локви, снијег и киша).</p>
---	---	---

Стандарди који се односе на особине воде - агрегатна стања воде, дефинисани су у биологији, Област 3, Компонента 1, исход учења 2. и Област 3, Компонента 4, исход учења 4.

2. Компонента: Структура и функционална повезаност природне и географске средине

Исходи учења:

1. Тумачи повезаност и зависност између геогених и антропогених обиљежја Земље.
2. Планира и спроводи активности којим истражује важност географског простора.
3. Објашњава функционалне промјене у животној средини повезујући их са промјенама годишњих доба.
4. Анализира повезаност природно-географских процеса утврђујући постојање варијабилности живих бића на Земљи.

ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
Ученик:		
1.а. Наводи природна богатства која искоришћава у свакодневном животу (нпр. вода, вјетар, тло, шума, уље, природни гас, минерали).	1.а. Описује начин искоришћавања природних богатстава.	1.а. Објашњава важност одговорног искоришћавања природних богатстава.
3.а. Биљежи промјене у температури ваздуха, времена, падавина, вјетра током годишњег доба - табеларно.	3.б. Израђује графиконе којима приказује промјене у температури ваздуха, времена, падавина и вјетра током годишњег доба.	3.а. Образлаже на који начин се температура и падавине мијењају према годишњем добу. 3.б. Повезује временске промјене са промјенама на биљкама и животињама те дјелатностима људи у одређеном годишњем добу користећи податке приказане табелама, графиконима и текстом. 3.в. Интерпретира како су промјене у природи повезане с промјенама температуре и свјетлости (опадање лишћа, зимски сан, мировање).
4.а. Препознаје постојање живих бића на Земљи у одређеном природном простору (биљке и животиње у природи, парку/непосредном окружењу).	4.а. Повезује одлике простора/процеса са постојањем карактеристичних биљка и животиња у том простору.	4.а. Повезује односе између живих бића на Земљи и природне средине/ природних процеса (живим бићима је потребна вода, сунчева свјетлост, топлота и тло).

3. Компонента: Приказивање Земљине површине

Исходи учења:

1. Користи се различитим начинима сналажења и оријентације на Земљи као простору живљења.
2. Користи се различитим инструментима за временско сналажење и сналажење у простору.
3. Тумачи географске елементе и садржај на карти и глобусу.

ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
Ученик:		
<p>1.а. Одређује положај Сунца у одређеном дијелу дана.</p> <p>1.б. Одређује четири главне стране свијета према Сунцу у простору непосредног окружења.</p> <p>1.в. Одређује положај објеката непосредног окружења у односу на главне стране свијета.</p> <p>1.г. Уцртава „предмете“ на папир у односу на претходно уцртане стране свијете према задатом упутству.</p> <p>1.д. Дефинише појам скице школе и околине и појам план насеља.</p>	<p>1.а. Оријентише се према смјеру водотока у мјесту, одређујући положај објекта у простору у односу на десну и лијеву обалу.</p> <p>1.б. Утврђује положај објеката у простору: источно/западно/сјеверно/јужно, у односу на задати објекат пратећи упутство/текст.</p> <p>1.в. Одређује положај објекта непосредног окружења у односу на главне стране свијета на скици школе и околине.</p> <p>1.г. Проналази свој положај на плану насеља.</p> <p>1.д. Уцртава положај објеката на скици у односу на уцртане стране свијета пратећи задато упутство.</p>	<p>1.а. Одређује правац пружања завичајне ријеке у односу на главне стране свијета.</p> <p>1.б. Одређује међусобни положај објеката у простору помоћу главних страна свијета.</p> <p>1.в. Одређује међусобни положај два објекта на скици школе и околине, на плану насеља.</p> <p>1.г. Проналази дате улице и објекте на плану насеља.</p>
<p>2.а. Одређује вријеме на часовнику са тачношћу до минута.</p> <p>2.б. Мјери потребно вријеме за кретање од тачке А до тачке Б користећи штоперицу.</p> <p>2.в. Наводи мјесеце у години правилним редослиједом.</p> <p>2.г. Именује елементе годишњег календара.</p> <p>2.д. Набраја одреднице за вријеме: дан, сат, недјеља, мјесец, година.</p>	<p>2.а. Представља резултате мјерења времена потребног за кретање од тачке А до тачке Б табеларно.</p> <p>2.б. Проналази мјесец, недјељу и дан на календару према датом захтјеву.</p> <p>2.в. Одређује датум користећи календар према захтјеву.</p> <p>2.г. Идентификује дан у недјељи према захтјеву користећи годишњи календар.</p>	<p>2.а. Упоредује резултате мјерења времена потребног за кретање од тачке А до тачке Б користећи графикон.</p> <p>2.б. Користи недјељни календар као планер активности.</p> <p>2.в. Ређа догађаје хронолошким редом на временској линији.</p>

2.ђ. Разликује кад се догађај десило, се дешава или ће се десити (прошлост, садашњост и будућност).	2.д. Израђује временску линију сати у дану од поноћи до почетка другог дана, мјесеци у години и њима припадајућих одређених догађаја или промјена.	
3.а. Препознаје симболе и боје на скици школе и околине и плану мјеста/насеља.	3.а. Објашњава значење симбола и боја на израђеним скицама и рељефима.	3.а. Уцртава симболе и боје на скици школе и околине.

2. ОБЛАСТ: ДРУШТВЕНО-ГЕОГРАФСКИ ПРОЦЕСИ И ПОЈАВЕ

1. Компонента: Демогеографски развој и глобализација

Исходи учења:

1. Разликује структуре становништва (биолошку, расну, језичку, религијску, националну, образовну и економску).
2. Анализира како различите структуре становништва утичу на развој завичаја, отаџбине и свијета.
3. Утврђује како појединци, групе, народи и нације утичу на глобалне односе, догађаје и промјене.

ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
Ученик:		
1.а. Идентификује визуелне разлике између људи (пол, старост, раса).	1.а. Утврђује разлику између урођених обиљежја човјека од оних која стиче током живота.	1а. Закључује како су сви људи по нечему слични, а да се по нечем разликују. 1.б. Даје примјере уважавања различитости.
2.а. Набраја занимања људи ужег завичаја.	2.а. Објашњава улогу занимања људи ужег завичаја у његовом функционисању.	2.а. Повезује занимање појединца и његов допринос развоју ужег завичаја.
3.а. Препознаје примјере понашања којима људи показују уважавање и поштовање.	3.а. Наводи како се успостављају добри односи у оквиру заједница (породица, школа, мјесто становања).	3.а. Објашњава како сваки појединац својим понашањем може допринијети односима у породици, школи и мјесту свог становања. 3.б. Објашњава зашто људи међусобно треба да се поштују и уважавају.

2. Компонента: Становништво и животна средина

Исходи учења:

1. Објашњава начине живота становништва у животnoj средини.
2. Објашњава просторни размјештај становништва на земљи и утицај различитих фактора на природно и механичко кретање становништва.
3. Анализира типове и мјере спровођења различитих популационих политика.
4. Приказује и објашњава важност саобраћаја, саобраћајне повезаности, понаша се у складу са саобраћајним правилима.

ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
Ученик:		
1.а. Дефинише појам насеље. 1.б. Препознаје врсте насеља према визуелним приказима.	1.а. Утврђује сличности и разлике између села и града на основу карактеристика. 1.б. Упоредује занимања (начин живота) људи на селу и у граду. 1.в. Описује функцију и значај установа.	1.а. Објашњава повезаност села и града на основу карактеристика. 1.б. Доводи у везу занимања људи са простором ужег завичаја (природна богатства, изглед терена, околина и сл.) 1.в. Објашњава важност занимања за живот људи.
2.а. Препознаје да се насеља разликују по броју становника.	2.а. Објашњава предности и недостатке животних услова на датом примјеру.	2.а. Повезује животне услове и број становника у различитим насељима.
4.а. Именује врсте саобраћаја и саобраћајних знакова. 4.б. Наводи заједничку особину на основу које се саобраћајна средства сврставају у групе. 4.в. Издваја примјере прихватљивог понашања у средствима јавног превоза. 4.г. Идентификује саобраћајну повезаност дијелова ужег завичаја.	4.а. Описује врсте саобраћаја и значење саобраћајних знакова. 4.б. Разврстава саобраћајна средства у групе користећи различите критеријуме. 4.в. Наводи примјере поштовања правила понашања у средствима јавног превоза.	4.а. Доводи у везу поштовање саобраћајних правила и сигурност свих учесника у саобраћају. 4.б. Објашњава важност саобраћајне повезаности са животом и радом људи на простору ужег завичаја.

3. Компонента: Политичко-географске одлике савременог свијета

Исходи учења:

1. Објашњава утицај појединца, идеја и догађаја на развој друштва у прошлости и садашњости.
2. Објашњава како различити политички системи утичу на економски развој.
3. Објашњава карактеристике различитих политичких система у отаџбини и свијету.

ОСНОВНИ НИВО

СРЕДЊИ НИВО

НАПРЕДНИ НИВО

Ученик:

1.a. Наводи истакнуте личности и важне догађаје из прошлости и садашњости из ужег завичаја.

1.a. Описује важност истакнутих личности и важних догађаја из прошлости и садашњости из ужег завичаја.

1a. Доводи у везу истакнуте личности и важне догађаја из прошлости и садашњости са развојем ужег завичаја.

3. ОБЛАСТ: ГЕОГРАФИЈА, ПРИВРЕДА И ЖИВОТНА СРЕДИНА

1. Компонента: Природни ресурси и енергетска ефикасност

Исходи учења:

1. Разликује физичке и хемијске промјене материје у природној средини.
2. Анализира обновљиве и необновљиве изворе енергије на Земљи.
3. Објашњава значај енергије и анализира рационално коришћење енергетских ресурса у складу са очувањем природе.

ОСНОВНИ НИВО

СРЕДЊИ НИВО

НАПРЕДНИ НИВО

Ученик:

1.a. Препознаје материје у природи које су извори енергије (нпр. дрво, гас, угаљ).

1.a. Наводи примјер физичке и хемијске промјене материје у природи (нпр. сјечење и сагоревање дрвета, отапање).

1a. Упоредује физичку и хемијску промјену материје на конкретним примјерима.

2.a. Идентификује обновљиве и необновљиве изворе енергије.

2.a. Упоредује обновљиве и необновљиве изворе енергије идентификујући њихове предности и недостатке користећи конкретне примјере из простора ужег завичаја.

2.a. Истиче изворе енергије које човјек треба да користи у свакодневном животу на основу утврђених предности и недостатака.

3.a. Идентификује важност енергије за раст и развој живих бића.
3.b. Нabraја изворе енергије које човјек користи у свакодневном животу (нпр. електрична енергија, дрво, угаљ, пелет, бензин, Сунчева свјетлост и топлота).

3.a. Наводи начине рационалног коришћења енергије употребом економичних енергетских апарата и властитим активностима.
3.b. Разврстава изворе енергије на прихватљиве и неприхватљиве са гледишта очувања животне средине.

3.a. Објашњава важност енергије на примјерима из свакодневног живота.
3.b. Повезује коришћење различитих извора енергије са важношћу очувања природе.

3.в. Препознаје примјере загађења животне средине настале коришћењем различитих необновљивих извора енергије.		
2. Компонента: Географско-информационе технологије		
Исходи учења:		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Анализира различите изворе информација при рјешавању проблема. 2. Користи информационо-комуникационе технологије у различитим облицима теренске наставе. 		
ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
Ученик:		
1.а. Прикупља информације о различитим обновљивим и необновљивим изворима енергије на простору ужег завичаја.	1.а. Организује прикупљене информације о обновљивим и необновљивим изворима енергије користећи визуелне приказе, нпр. ИКТ (информационо комуникационе технологије).	1.а. Издваја предности и недостатке различитих обновљивих и необновљивих извора енергије наводећи примјере из непосредног окружења.
3. Компонента: Одрживи развој		
Исходи учења:		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Уочава важност очувања природних богатстава и културне баштине. 2. Анализира економски развој друштва повезујући га са активностима заштите животне средине. 3. Доводи у везу технолошки напредак и бројност популације с трансформацијом природне средине. 4. Предлаже мјере унапређења заштите животне средине. 		
ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
Ученик:		
1.а. Наводи примјере природних богатстава (вода, вјетар) и природне баштине (водопад, извор, шуме, ријеке) уже околине.	1.а. Издваја активности којима човјек доприноси очувању природних богатстава и природне баштине.	1.а. Образлаже важност очувања природних богатстава и природне баштине.
2.а. Разликује отпад од смећа. 2.б. Разврстава отпад према упутству.	2.а. Познаје да је потребно различито вријеме за разлагање отпада.	2.а. Објашњава важност разврставања смећа од отпада. 2.б. Објашњава важност разврставања различитих врста отпада.

3.a. Идентификује примјере загађења воде/ваздуха/тла у простору ужег завичаја.	3.a. Проналази узроке загађења воде/ваздуха/тла у простору ужег завичаја.	3.a. Предвиђа посљедице загађења воде/ваздуха/тла у простору ужег завичаја.
4.a. Наводи активности човјека које омогућавају заштиту животне средине.	4.a. Предлаже мјере/активности које доприносе унапређењу заштите животне средине.	4.a. Доводи у везу мјеру/активност заштите са њеним ефектима.

4. ОБЛАСТ: РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА

1. Компонента: Географија Босне и Херцеговине

Исходи учења:

1. Анализира историјски и територијални развој државе Босне и Херцеговине.
2. Разликује природно-географска и друштвено-географска обиљежја Босне и Херцеговине.
3. Анализира везе између Босне и Херцеговине и међународних интеграција.
4. Објашњава природно-географска и друштвено-географска обиљежја сусједних земаља.

ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
Ученик:		
1.a. Препознаје државне симболе Босне и Херцеговине.	1.a. Разликује државне симболе Босне и Херцеговине.	1.a. Описује значење сваког од државних симбола Босне и Херцеговине.
2.a. Набраја основна природна и друштвена обиљежја одређеног простора.	2.a. Описује друштвено-географска и природна обиљежја одређеног простора.	2.a. Повезује природно-географска и друштвено-географска обиљежја са начином живота и рада људи одређеног простора.